

Europa Varietas Intézet

Institut Europa Varietas - Europa Varietas Institute

Kell-e nekünk a V4?

a Visegrádi Együttműködés múltja, jelene és lehetséges alternatívái

Dr. habil. Túrke András István

A jövő
megjósolásnak
leghatékonyabb
módja, ha
nekiállunk
megalkotni.

(Peter Drucker)

2026.
május 9.

TARTALOM

I. A visegrádi királytalálkozó (1335)	2
II. Együttműködés a szocializmus idején ..	5
III. A jelenkori V4 ...	7
IV. Alternatívák	13
V. A magyar diplomácia körei	15
Konklúzió	17
Javaslatok	17

Magyarország 2026. május 13-án hivatalba lépő új kormánya Magyar Péter miniszterelnökkel és Orbán Anita külügyminiszterrel a külpolitikában is fordulatot ígér. A jelek szerint a Lengyelországgal való együttműködés kiemelt fontosságú pillér lesz. Itt az idő tehát áttekinteni a kelet-közép-európai térség kapcsolatrendszerét. Valamint magyar szemszögből feltenni a kérdést, vajon mindenáron a jelenlegi együttműködési struktúrákat célszerű-e továbbvinnie az új magyar külpolitikai vonalnak?

A tanulmány e fő kérdés kapcsán a Visegrádi Együttműködés kontextusára kíván fókuszálni. A V4 tiszteletreméltó kezdeményezés, de fontos lenne, hogy végre a helyén kezeljük. Egyes elemei megtartandók, másokat viszont talán el kellene engednie Magyarországnak és új szövetségi rendszer kiépítésére kellene koncentrálnia.

Jelen írásnak nem célja arra válaszolni hogyan került a V4 jelentős részben az Orbán-kormány politikájának következtében a jelenlegi mélypontra. Melynek két, talán legmarkánsabb eseménye egyrészt a budapesti lengyel nagykövet visszahívása volt 2025 nyarán, másrészt Ukrajna

uniós csatlakozási folyamatának minden V4 tag általi támogatása – Magyarországot kivéve. Ezen eseményeket a magyar közönség számára a sajtó széles körben ismertette.

Az elemzés tehát a kevésbé ismert vagy hangsúlyozott háttér folyamatokra és geopolitikai összefüggésekre koncentrálna. Elsőként áttekinteni az 1335-ös visegrádi királytalálkozó eredményeit és az ott megalapozott együttműködés napjainkig kiható fundamentumait, erényeit és gyengeségeit, eredményeit.

Ezt követően a jelenkori V4 együttműködés közvetlen előzményeit, a szocialista korszak diplomáciai együttműködését és főbb (máig kiható) konfliktuspontjait ismerteti a tagországok között. Majd felvázolja a V4 állapotát és strukturális nehézségeit napjainkban.

Mindezt követi a Magyarország szempontjából lehetséges új, a magyar külpolitika szempontjából várhatóan hatékonyabb és célszerűbb diplomáciai együttműködési keretrendszerek, alternatívák felvázolása. Majd az elemzés megvizsgálja hogyan illeszkedik ez egy javasolt diplomáciai prioritásrendszer (körök) szintjei között, a konklúzióban pedig konkrét lépéseket javasol.

I. Egy kis történelem – a visegrádi királytalálkozó (1335 okt./nov)

Kezdjük egy kis történelmi visszatekintéssel. Az 1335-ben létrehozott lengyel-magyar-cseh visegrádi együttműködés létrehozása mögött nemes politikai szándék húzódott meg. I. Anjou-Szicíliai Károly (Caroberto) magyar király politikai konzultációra hívta magához a komoly pénzzavarral küzdő – Luxemburgi (Vak) János cseh, és III. (Nagy) Kázmér lengyel királyt.

A magyar szakirodalom bár méltán emeli ki a magyar király „primátusát” az ügyben, a lengyelek Nagy Kázmér diplomáciai erőfeszítéseinek megkoronázásaként tekintenek rá, felsorolva a fokozott lengyel diplomáciai aktivitás fontos megelőző lépéseit.

Csak az 1335-ös évben panaszt tettek a pápai bíróság előtt a Német Lovagrend ellen, tárgyalást folytattak Brandenburggal (Szandomirban) és – már ekkor magyar közvetítéssel – a csehekkel (Trencsényben).

Trencsény után azonban a cseh-lengyel tárgyalások megszakadtak, az egyezményt a cseh fél igen (nem használta tovább a Lengyelország királya címet), a lengyel fél azonban nem tartotta be. I. Károly is találkozott Luxemburgi Jánossal 1335 augusztus-szeptember fordulóján, mely olyan szövetségi szerződés megkötésével zárult, ami viszont jelentősen gyengítette Nagy Kázmér pozícióit a cseh uralkodóval szemben.

A visegrádi királytalálkozó célja tehát egyrészt Trencsény újratárgyalása, pozitív hozadéka a lengyel és a cseh fél kibékülése (megbékítése) volt. A **szerződés garantálta a *status quo*-t, valamint *de facto* az első trilaterális kelet-közép-európai „kollektív biztonsági” megállapodásnak tekinthető.** Mely szerint bármely felet megtámadják, a másik kettő köteles a segítségére sietni.

A megállapodás kereskedelmi vonatkozása viszont legalább ilyen fontos volt: A három fél közös megoldást kívánt találni arra nézve, hogy a nyugat-európai, távolabbi német és flamand piacokra való eljutást nehezítő bécsi árumegállító jogot (vagy lerakati jog: a kereskedő köteles volt ott is kirakni és áruba bocsátani portékáit) kikerüljék.

Ezért egyes történészek szerint új kereskedelmi utakat jelöltek ki, a Buda-Brünn útvonal főbb állomásai Esztergom, Nagyszombat és Holics lettek, Buda és Brünn teljes árumegállító jogot kaptak. Más történészek szerint ezen útvonalak egyáltalán nem számítottak újnak, csak a folytonos hadszíntéri helyzet miatt nem igen használ(hatt)ák őket korábban. A visegrádi megállapodás következtében pacifikált régióban viszont újra használatba lehetett venni őket.

Fontos leszögezni, hogy mind a „kollektív biztonsági”, mind a gazdasági megállapodás lényegében az osztrák herceg ellen irányult. (II. Habsburg Albert még Svájcban született és öccsével együtt megörökölte az összes Habsburg területet.)

Valamint – s ez lengyel értékelés szerint kulcsfontosságú - a kongresszus következményeként széthullott a Luxemburgok és a Német Lovagrend közötti szövetség. János király pedig 500 márka arany fejében lemondott a lengyel királyi címről.

A Német Lovagrend és Lengyelország közötti viszály rendezése (bár a megállapodás e téren is előirányozott egy békebírósági döntést) már nem hozott tartós eredményt. Ráadásul bár Lengyelország ugyan visszaszerezte Kujávia és Dobrzyn területét, de a Pomerániáról való hivatalos lengyel lemondás a Német

Lovagrendnek a lehető legkedvezőbb jogcímet adta a birtoklásra.¹

Ha megvizsgáljuk a tagok közötti alá-fölé rendeltségi erősort, akkor egyértelmű, hogy a leggyengébb meghívott fél a cseh volt, míg a lengyel fél éppen a lovagrend ügyében *de iure* alárendelődött egy magyar-cseh arbitrázs bíróságnak. Utóbbiak tehát nem békebírók, hanem döntőbírók voltak.

Ráadásul, ahogy Szczur kiemeli „*Nagy Kázmér annak ellenére, hogy az arbiterek döntését hátrányosnak ítélte, megértette a politikai realitásokat, és nem keresett kibúvót elfogadása alól.*”

A konferencia azért is jelentős, mert lényegében egy nemzetközi egyeztetés keretében, (melybe az avignoni pápaság és a Német Lovagrend is bevonódott) a térség államainak vezetői vették saját kezükbe és döntöttek közösen a kelet-közép európai területi és politikai rendezésről.

Ezek a tényezők komoly szimbolikus jelentőséggel rendelkeznek majd a Visegrádi együttműködés 1991-es felújítása kapcsán, implicite hordozva magukban egyrészt egy ki nem mondott feltételezést, másrészt egy *sollen* jellegű objektívát. Melyek szerint ha a történelem során (legalább) egyszer már képes volt a kelet-közép-európai térség sikeresen együttműködni saját sorsát a kezébe véve, akkor ennek szükségképpen működnie kell(ene) a XX. századi rendszerváltozások utáni új felállásban is ugyanazon államok között.

Mindezt már akkor, 1335-ben úgy, – jegyezhetnénk meg kissé anakronisztikusan – hogy az osztrák (német) területeket egyértelműen kirekesztette a megállapodásból, mintegy kijelölve a

„nyugati” és a „kelet-közép-európai” geopolitikai térség (kvázi germán vs. szláv-magyar tömb) határait, sőt mitöbb, szembenállási pontjait.

Emeljük még ki a középkori Visegrád 2:1 felállítását. A nagyjából azonos súlyú hatalmat képviselő magyar és lengyel királyt, és a nyilvánvalóan „egy fokkal alacsonyabb rangú”, politikailag elszigetelődött cseh uralkodót. Valamint azt a nem éppen elhanyagolható tény, hogy a találkozáson, mint későbbi, rendszeres egyeztetési fórumnak nem sikerült intézményesülnie – a történelmi okok felsorolására itt helyhiány miatt nem térünk ki.

A kereskedelmi passzusok eredményessége kapcsán is számos kérdőjel adódik. Egyrészt az, hogy a kifejezett gazdasági racionalitást tekintve a rendezés a magyar-cseh érdekeket, (s korábbi bilaterális megállapodásokat) tükrözte, a lengyel fél (ahogy Hóman Bálint megjegyezte) csak „*ország geográfiai helyzete miatt kénytelenségből*” járult hozzá „*hatalmasabb nyugati szomszédja, nemrég még ellensége és pártfogó szövetségese, a magyar király megállapodásához.*”²

Miközben a Magyarország és Lengyelország közti kereskedelmi kapcsolatok szintén e megállapodásnak köszönhetően futottak fel és váltak folyamatos, állandó jellegűvé. Magyarán a gazdasági érdek képes volt felülírni politikai ellentéteket, valamint a térség stabilitása szempontjából olyan kompromisszum jött létre, melynek értelmében a feleknek olyan passzusokat is megérte támogatni, melyekben nem volt közvetlen érdekeltségük.

Másrészt viszont azt is hozzá kell tenni, hogy a megállapodásnak az új,

¹ Ld. Részleteiben Stanislaw Szczur : „Az 1335. évi visegrádi királyi találkozó”, *Aetas* (8), 1993. pp. 28-42.

² Hóman Bálint : A Magyar Királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában. Bp., Nap, 2003. (Reprint 1921.), p. 68.

elkerülő kereskedelmi útvonalra vonatkozó részével sajnos egyben egy - a legjobb szándék ellenére is - téves elgondolás is megjelent. Miszerint majd a nagypolitika felülről képes eldönteni azt, hogy mi lehet a gazdasági szereplők ill. kereskedelem számára célravezető eszköz, megoldás.

Anélkül, hogy utóbbiak képviselőinek a véleményét lényegében kikérték volna, vagy valamiféle „megvalósítási tanulmányt” végeztek volna a javaslat kapcsán. A (marha)kereskedők számára az uralkodók által jószándékúan kitalált, a német területeket elkerülő morva-cseh útvonal papíron ugyan roppant egyszerű alternatívának tűnt, de a gyakorlatban valójában nem működött az út hosszúsága és a lényegesen nehezebb terep miatt. Aminek következményeként a lábon szállított (terelt) áru „forintosítható” minőségi romlást szenvedett az út végére.

A kereskedők a fentebb említett nyugati piacra való eljutáshoz nem igen szerették ezt, a bevett bécsi útvonal alternatívájaként javasolt (elkerülő) útvonalat használni: Ami papíron és elméletben működőképesnek tűnt, az a gyakorlatban végül nem vált be.

Ráadásul pár évvel később helyreállt a Bécsen át lebonyolódó kereskedelmi forgalom is, mely nullifikálta a kereskedelmi megállapodás kiváltó okát.

A „rég-új” kelet-közép-európai útvonalak újra használhatóvá tétele – a politikai béke megteremtésének következményeként - viszont jelentős regionális szintű eredménynek tekinthető. Egyértelműen pozitív hatást ért el, valóban felélénkítve a cseh- ill. lengyel területek felé irányuló kereskedelmet, (újra) bekapcsolva ezeket az összeurópai kereskedelem vérkeringésébe.

II. Az együttműködés rögzítés útjai a szocializmus idején

A visegrádi államok közötti együttműködés a közvetlenül megelőző szocialista időszakot tekintve is lényegében előzmény nélküli.

Anélkül, hogy nagyon elmerülnénk a részletekben megállapítható, fejlettségi szint tekintetében a keleti blokkban a legfejlettebb csoportba Csehszlovákia (és az NDK), a közepesen fejlettbe Lengyelország és Magyarország volt sorolható. De utóbbiak érdekeik védelmében nem egyszer inkább a legfejletlenebbek (Románia és Bulgária) mellett sorakoztak fel a pragmatikus alapokon nyugvó külpolitika jegyében.³

A magyar-szlovák barátsági, együttműködési (stb.) szerződést a szocialista blokkon belül utolsóként írták alá a felek 1949 áprilisában: nem véletlenül.

A magyarokat kollektív bűnösnek tekintő, a magyar-szlovák lakosságcserét és a reszlovakizációt évekig erőltető **Csehszlovákia 1956-ban szovjet felkérésre katonailag is kész lett volna részt venni a magyar forradalom eltiprásában.** Igaz, ezután jelentős gazdasági segítséget nyújtott a kádári konszolidációhoz.

1957-ben Hruscsov (némileg álszent módon) maga ajánlotta fel, hogy kivonja a szovjet csapatokat Magyarországról, Kádár viszont gyenge legitimitációja miatt ragaszkodott a maradásukhoz. Münnich Ferenc csehszlovákiai látogatásának eredménye az lett, hogy a magyar fél megerősítette, nincsenek területi követeléseik és a nemzetiségi politikát belügynek tekinti.

Ennek következményeként elkezdődött a magyar és szlovák nyelvű iskolák összevonása és az 1960-as alkotmány a

nemzetiséget már nem ismerte el kollektívumnak. A közigazgatási egységek új határai megszüntették a magyar többségű területeket.

A Brezsnyev-doktrína 1965-ös megszületése után, 1968. augusztus. 21-ei prágai beavatkozás súlyosan megterhelte a Csehszlovákiával kiépített kapcsolatokat. Még akkor is, ha Kádár János – a lengyel Władysław Gomułkaival ellentétben – elég rossz szájjal adta hozzájárulását a beavatkozáshoz és Magyarország mind az 1968-as csehszlovák reformokhoz, mind a beavatkozás utáni konszolidációhoz politikailag segítséget nyújtott.

Megemlíthető még, hogy a '80-as években a Bős-nagymarosi vízlépcső ügye vált egyre terhesebbé, míg az **1986 októberében kötött csehszlovák-magyar kulturális egyezmény volt az első olyan egyezmény, amibe a magyar fél kérésére a nemzetiségi együttműködés kérdése is bekerült.**

A prágai katonai beavatkozás utóhatásai még a közelmúltban is a „[Sólyom László contra Szlovákia](#)” afférig kitapintható feszültségekhez vezettek, ahogy a Beneš dekrétumok szőnyeg alá seprő ügye is időzített bombaként „fel-felbukkanó” feszültségekhez vezet s máig állami döntések jogi hivatkozási alapjaként (autópályaépítés céljából történő földbirtok kisajátítások) szolgálhat Szlovákiában. Egy komolyan vehető, tartós szövetségi-integrációs rendszer aligha engedhet meg magának ilyen elvarratlan szálakat.

A magyar-lengyel kapcsolatokat is ideiglenesen megterhelte a második világháború utáni lengyel „hálátlanság”,

³ Ld. Békés Csaba: Magyar külpolitika a szovjet szövetségi rendszerben, 1968-1989. In: Gazdag Ferenc – Kiss J. László (szerk.): *Magyar külpolitika a 20. században.* Zrínyi, Bp. 2004. pp. 137-138.

mely nem vette figyelembe a lengyel menekülteknek nyújtott magyar segítséget, 1947-ben Párizsban (a magyar remények ellenére) nem állt Magyarország mellé a békekonferencián és még vagyoni kártérítést is követelt.

A politikai kapcsolatok erős hullámokat vetettek. 1956-58 között a magyar belpolitika akadályozta a lengyel különutas politikát, míg **1967-ben** lényegében **a lengyelek (a keletnémetekkel) megvédték Magyarországot és az NSZK diplomáciai kapcsolatfelvételre irányuló törekvéseit.**

Nota bene, a lengyel diplomácia már a szocializmus ideje alatt elérte azt, hogy - legalábbis papíron - a SZU egyenrangú (és nem alárendelt) partnerként kezelje⁴.

A német kérdés külön szembenállási területet nyitott a németellenes csehlengyel, és az inkább pozitív vagy semleges kádári álláspont között.

Biztonságpolitikai kérdésekben és a Kelet-Nyugat kapcsolatok terén rendszeres volt a szembenállás a magyar-lengyel diplomácia között s előbbi e téren paradox módon nem egyszer a „fő ellenség” Románia álláspontjához állt közelebb.

A kétségtelenül jelentős magyar-lengyel társadalmi kapcsolatokat a történészek hajlamosak időnként túlértékelni és olyan ügyek árnyékolták be mint például a 80-as években a Spiro-Nowak vita.

1969-től a szovjetek fokozott mértékben támaszkodtak a jó nemzetközi pozíciókat kiépítő, kezdeményező és innovatív, ugyanakkor engedelmes magyar félre abban a (ahogy Békés Csaba írja) „rendkívül bonyolult folyamatban, ahol a szövetségeseik meggyőzése sokszor

*nehezebb feladatnak tűnt az ellenfelekénél.”*⁵

1989. szept. 11-én Magyarországnak egy bátor, szimbolikus gesztussal sikerült „világpolitikát írnia”, amikor bátran felvállalva a szovjetekkel való potenciális konfrontáció lehetőségét, a keletnémetek előtt megnyitotta a vasfüggönyt.

⁴ Ld. Mitrovits Miklós: A magyar-lengyel kapcsolatok, 1945-1990. In: Horváth Sándor – Kecskés D. Gusztáv - Mitrovits Miklós (szerk.): *Magyarország külkapcsolatai (1945-1990)*. Bp. BTK-TTI 2021. p. 220.

⁵ Békés Csaba : Bevezető – A magyar külpolitika fő vonásai, 1945-1990, In : Horváth – Kecskés - Mitrovits (2021) p. 39.

III. A jelenkori V4

A rendszerváltoztatás után az Antall kormány helyesen felismerve a regionális együttműködések fontosságát a közép-európai térségben a visegrádi királytalálkozót felelevenítve indította el 1991. febr. 15-én a V3 (majd Csehszlovákia 1991-es szétválásával V4) kapcsolatos kezdeményezését.

Voltak arra törekvések, hogy Romániát is bevonják a körbe, de a marosvásárhelyi fekete március eseményei és a bányászjárások után Iliescu közölte, hogy országa nem kíván részt venni.

Jelen sorok szerzője is részt vett előadóként a 2021 őszén a Nemzeti Közszoiglati Egyetemen szervezett magyar külpolitikai konferencián. Ahol érdeklődve hallgatta a V4 előadóját előterjeszteni a szervezet politikai jövőjét, céljait illetőleg ugyanazon szükséges és tervezett politikai lépések megtételére vonatkozólag, mint amiket a 90-es évek dokumentumai megfogalmazznak.

Mintha nem sok minden történt volna – még abban a kontextusban sem, hogy például a német-francia együttműködés jó néhány vonatkozása tekintetében szintén lassan öröltek, örölnek a malmok.

Az 1991-es közös Visegrádi nyilatkozat szerint a kezdeményezés fő célja a hosszú távú együttműködés kialakítása elsősorban a „harmonizáció” és a **„konzultáció” a kül- és biztonságpolitika (a felsorolásban ez az első helyen szerepel)**, valamint a gazdaság, a kultúra, az oktatás, a környezetvédelem, a közlekedés, az energia, a tudomány és a technológia területén.

A jelenkori visegrádi együttműködést a magyar szakirodalomban túlnyomó részt széles körű elismerés és hosszú távú

remények övezik. Létrejöttét a történelem végét hirdető Fukuyama-féle optimizmus szelleme övezte (a demokratikus úton haladva előbb-utóbb minden probléma konfliktus „magától” feloldódik a nemzetközi kapcsolatok rendszerében) miközben jelentős mértékben „elvarratlan szálakra” és időzített bombákra alapozták a tagok közti belső, jelentős geopolitikai érdekelletétek feletti szemhunyas mellett.

Elmaradt egy német-francia jellegű lassabb, fokozatos közeledési folyamat (*rapprochement*) és megbékélés (*réconciliation*). E téren pedig intő példaként adja magát a hasonló – nemzetiségi szintű érdekelletétek és konfliktusok – problematikájába már a XIX. században belefutó, 11 nemzetet magába foglaló Osztrák-Magyar Monarchia diplomáciai rendszere.⁶

A konstrukció érdekes (bár jellegében kétségkívül nem egyedülálló) történelmi-politikai kísérletnek is felfogható, hogy mennyire lehet hatékony (és főleg hosszú távú) közös, vagy legalábbis összehangolt diplomáciát, többértű integrációt, közös nemzetközi súlyt megalapozni úgy, hogy „nagyvonalúan felülemelkedünk” a belpolitika terén jelentkező problémák megoldatlanságán.

Jellemzően a magyar kisebbség ügyén, a magyar-szlovák kapcsolatok rendezetlenségén (Beneš dekrétumok), vagy kisebb mértékben Tescheni-Szilézia (Těšín/Cieszyn) kérdés megoldásának problémáján. (Ez utóbbi kapcsán az 1958-as csehszlovák-lengyel megállapodás elvileg rendezte a két ország határa sérthetlenségének a kérdését, a lappan-

⁶ Melyben – említjük meg – a magyar és a lengyel fél (mellesleg akkor még a románokkal) a magyar vezetésű orosz-ellenes tömbhöz, míg a csehek és szlovákok (az ukránokkal, a délszlávokkal és az olaszokkal) a cseh vezetésű (nagy)német-ellenes tömbhöz gravitáltak. Ld. Diószegi István: *Az Osztrák-Magyar Monarchia külpolitikája (1867-1918)*. Vincze Kiadó, Bp. 2001. pp. 21-49.

gó probléma máig nem lett véglegesen megoldva.⁷⁾

Részben felbukkant itt továbbá a magyar diplomácia azon vitális, még a monarchia idejéből fakadó, tradicionális jellegű törekvése, miszerint mindenképpen (preventív módon) meg kell akadályozni, hogy a szláv gyűrű bezáruljon Magyarország körül – Magyarország mellőzésével, illetve konkrétan ellene szövetkezve – azaz feléledjen a kisantant rémképe.

A történelmi nosztalgia némi szerepés aránytévészéssel azzal a ténnyel sem számolt, hogy a carobertoi konstrukciót a korabeli Magyar Királyság kvázi nagyhatalmi pozícióból hozhatta létre, vezető szerepet betöltve – s nem kis részben saját nagyhatalmi igényeinek megfelelően.

Ezzel szemben „Visegrád 2.0” felett egy (Trianon után) Lengyelországhoz képest jelentős területet, politikai teret vesztett Magyarország készült újra bábáskodni. Igaz, az euroatlani integráció éलोvasaként, eminenseként ekkor még lehetőségében állt némi vezető-irány-mutató szerepet betölteni.

Azt se feledjük továbbá, hogy a körből – a történelmi előzményeknek is megfelelően, mintha csak a germán-ellenes légkör szellemét is tovább akarnók vinni - a kétségtelenül semleges és a szocialista, keleti tömbhöz soha nem tartozó, jelentősen eltérő fejlettségi szinttel és semleges

hátterrel rendelkező **Ausztria ab ovo kizáródott**. Miközben 1989. július 17-én ezen ország már benyújtotta az EK felé a tagfelvételi kérelmét.

(Az is megérne egy külön misét, hogy Ausztriával, az ausztriai magyarokkal a határon túli magyarokat célzó nemzetpolitika mennyire nem igazán tud mit kezdeni, s miért esett kívül az Antall-i nemzetpolitika keretein is.) A V3/V4 tagjai nem szerettek volna egy Osztrák-Magyar Monarchia 2.0-t létrehozni, ismét belekerülni a múlt csapdájába.

2015. jan. 29-én Slavkov u Brnaban létrehozott **slavkovi háromszöggel** (vagy Austerlitz-formátummal, röviden: S3) létrejött bizonyos - a V4-et konkuráló, sőt talán kimondva-kimondatlan **a „lefagyott” V4 leendő alternatívájának csiráját jelentő - korrekció** e téren, a baloldali cseh, szlovák és osztrák kormány közötti megállapodással. A megállapodásba már-már egy „keleti Elysée” csírát is felfedezhetjük, azaz talán a keleti germán „tömbbel” való keleti kiegyezés elemének is tekinthető.

Véleményünk szerint legkésőbb ekkor észre kellett volna vennie a magyar diplomáciának, hogy a V4, mint közös diplomáciai együttműködés felett eljárt az idő. Bár titokban kétségtelenül abban reménykedtek, hogy a pusztán baloldali formáció idővel majd csak fellazul.

⁷ 2015 második felében jelentős belpolitikai problémát okozott, hogy a cseh kormány 368 hektárnyi terület átengedéséről döntött (a földterületek Biała Woda község és Bodzanów falu területén található Glucholazy községben) a békés rendezés érdekében Lengyelország javára, az ott élők éles tiltakozása ellenére. (Ennyit a jelenlegi, „kőbe vésett” határok megváltoztathatatlanságának elvéről a régióban – a probléma létezése tehát mégsem szűnt meg Schengennel.) Mindazonáltal a folyamat elakadt és máig áll, mert a cseh fél azt javasolta, hogy a földterületet inkább a cseh egyháznak adják át. 2025 októberében a lengyel fél szakértői szintű konzultációk újraindítását szorgalmazta a rendezés kapcsán. A (cseh)szlovák-magyar viszonyban is többször felmerült a határrevízió kérdése. Először a reszlovakizáció kapcsán merült fel, hogy a kitelepítendő magyarokért cserébe a Csallóközt (Žitný ostrom) visszakapja Magyarország. (A cseh Jan Masaryk támogatta, a szlovákok ellenezték és a párizsi békekonferencia szellemével is szembe ment, hogy vesztes fél területet kapjon.) Majd a Dunára tervezett közös vízerőművek ill. a Duna ehhez szükséges elterelései kapcsán merült fel többször a technikai határmódosítás lehetősége, mint opció.

A slavkovi háromszög viszonylag sikeresen működött együtt a COVID-19 és az ukrán háború óta közös platformként, bár ez utóbbi terén az osztrák fél rendre különvéleményt is megfogalmaz.

A magyar diplomácia számára kétségtelenül kudarc, hogy az osztrákokkal való szorosabb regionális együttműködés (re való törekvés) a magyar fél kihagyásával jött létre, a hiányt a V4+ nem igen képes betölteni. Mindenesetre kutatásaink azt mutatják, hogy az egymást teljesen részben átfedő szervezetek multiplikálása nem feltétlen vezet eredményre és az integrációs „érettség, időszerűség” jegyében hol a szorosabb (rövid távon belül) hol a gyengébb (hosszabb távon) együttműködési forma sorvadásához vezethet.

Másrészt a 2004-es uniós csatlakozásokig a visegrádi együttműködés, ideiglenes, látens jellegű sikerét egy valós-konkrét, ugyanakkor a térség államait összefogó közös célnak köszönhetette, amit Kiss J. László a „*geopolitikai váróterem*” illetve összehangolt „*előintegráció*” (t.i. az euro-atlanti integráció előszobája, pl. az uniós csatlakozásig releváns CEFTA létrehozása) szerepekkel jellemez.⁸

Az EU- és a NATO integrációval azonban ezen valamennyire sikeres funkciók lényegében okafogyottá váltak, illetve elhaltak. *Nota bene* nem sikerült összehangolt V4 platformot kialakítani a mezőgazdasági tárgyalások támogatások esetében sem.

Tíz éve Kovács László volt külügyminiszter is felhívta a figyelmet arra, „*az összefogás és együttműködés ellentmon-*

dásosságát jelezte, hogy a csatlakozási folyamatot lezáró 2002. decemberi koppenhágai uniós csúcs előtt a négy kormányfő budapesti találkozásán „vérszerződéssel” erősítették meg a koppenhágai közös fellépés fontosságát, a csúcson azonban a négy delegáció közül először a lengyelek „tűntek el”, majd a keresésükre indult csehek sem tértek vissza. Végül számunkra és a szlovákok számára kínos meglepetésként észleltük, hogy a két eltűnt küldöttség közben már külön-külön tárgyalásokat kezdett a dán házigazdákkal. Bár végül ez nem járt számunkra hátránnyal, számomra fontos figyelmeztetés volt.”⁹

A kérdés az, hogy mindez miért következett be, illetve szükségképpen következett-e be? Valamint – s alighanem a legnagyobb érdeklődésére számot tartó kérdés - hogy „reparálható-e” a V4 konstrukció?

Már az origónál a szlovák ellenkezés miatt elég korán kútba estek azok a magyar tervek, hogy a V4 majd megoldja a Németh László által megfogalmazott magyar célt¹⁰, a kisebbségpolitika, kisebbségi jogokért való kiállás közös képviselőjét. A jelenkori V4-el lényegében az a legkomolyabb gond, hogy **geopolitikai szempontból nagyon eltérő súlycsoportú és politikai célokkal rendelkező államokat tömörít.**

Alapvetően a legfőbb probléma a csoporton belül Lengyelországgal, a lengyel diplomácia szerepével van. S itt most nem arról beszélünk, hogy a 2010-2026 között Magyarországon regnáló politikai elit, szakítva az elődei által lefektetett iránnyal, olyannyira erős

⁸ Kiss J. László: A kádárizmustól az EU-tagságig: a magyar külpolitika metamorfózisa. In: Gazdag Ferenc – Kiss J. László (szerk.): *Magyar külpolitika a 20. században*. Zrínyi, Bp. 2004. p. 53.

⁹ „Lesz jövője vagy csak történelme van a V4-nek?” Gál Mária interjúja Kovács Lászlóval, *Népszava*, 2015.11.13. https://nepszava.hu/1076119_lesz-jovoje-vagy-csak-tortenelme-van-a-v4-nek

¹⁰ „Egyezmények, alkuk itt nem segítenek, a magyarságnak vagy európai problémák megoldását kell magára vennie – vagy a maga problémáiban is alulmarad” (Németh László) Ld. A magyar élet antinómiái In: Németh László: *Sorskérdések*, Bp., Magvető, 1989. p. 120.

oroszarát diplomáciát folytatott, mely egy szuverén lengyel félnél történelmi okok miatt gyakorlatilag elképzelhetetlennek tűnik.¹¹

A probléma ott kezdődik, hogy Lengyelország az egyetlen középhatalomnak s egyben regionális hatalomnak tekinthető állam a csoportban. Melynek ráadásul a V4 *ab ovo* a több évszázados német-országi harapófogóból való kitörés (egyik) alternatíváját jelentette. Mindez pedig jelentősen más képességi- és ambíciószintet jelent, mint a kis(ebb) országoké.

A lengyelek már évtizedek óta kezdeményező, regionális politikát folytatnak s nem rejtik véka alá azon szándékaikat, hogy e téren saját magukat a vezetői székbe pozícionálják.

Ahogy Magyarország sem, úgy Lengyelország sem tartozik az EU ún. „Karoling magterületeihez” de utóbbi az előbbivel ellentétben eddig sikeresebben volt képes betölteni a rá osztott szerepet, a harmadik országokkal szembeni, különleges képességekkel rendelkező stratégiai partner szerepét.

A lengyelek céljaikban egyenlő partnereként (vagy ha úgy tetszik: egyetlen méltó ellenfélként) pedig lényegében a keleti térségben csak Svédországra tekintenek. A 2008-as lengyel-svéd kelet-európai partnerség program mellé a cseheket is felsorakoztatták. A két partner aztán hatékonyan bővítette az együttműködési kört Finnország, Dánia, a balti államok és a Csehország felé.

Ráadásul Lengyelország a Keleti Partnerségen belül szabadkereskedelmi övezet kialakítására törekedett, mely az agrártermékek esetében magyar érdekeket

is veszélyeztetett. Céljai elérése érdekében a lengyel diplomácia olyan, számára indifferens konstrukciókban is „odatette” magát, mint a Mediterrán Unió, csupán azért, hogy cserébe megszerezze pl. a francia diplomácia támogatását is a külpolitikai terveihez.

(Miközben következetesen ellenállt azon folyamatos francia igényeknek, hogy lengyel kontingensek részvételével fokozzák uniós békefenntartói jelenlétüket az afrikai kontinensen.)

Ezzel a nyugat-európai államok diplomáciájának többsége teljesen tisztában van, a magyar diplomácia viszont – az 1990-es évek eleji lengyel útkeresés viszonylag bizonytalan időszakát leszámítva – nem igen akar szembesülni.

A V4 tehát egy ilyen fejnehéz taggal nem működik, nem működhet egyenlő felek fórumaként, többé-kevésbé *primus inter pares* módon, mint ahogy az eredetileg 1991-ben ki lett találva.

Ki kellene végre őszintén és *sine ira* mondani, hogy **a lengyel diplomácia szemében a V4 politikai szempontból nem több egy olyan érdekcsoportnál, melynek egyedüli feladata vezető szerepük elismerésével a térségben a lengyel középhatalmi célok támogatása.** Ennek részleteit [ebben a tanulmányunkban](#) taglaltuk.

Ez nem azt jelenti, hogy a lengyelekre valamiféle rossz szándék lenne úgy *en bloc* (a mindenkori kormánytól függetlenül) jellemző. Hogy rájuk ellenségként kellene tekinteni, vagy a lengyel-magyar barátságot, bilaterális kapcsolatokat fel kellene adni. (Sőt, éppen az ellenkezője az igaz! De a kívánatos szoros szövetséges együttműködés nem feltétlenül jelent szoros stratégiai együttműködést is.)

¹¹ Az oroszokkal szembeni félelem a lengyeleken túl a románok (és az ukránok) esetében is fontos történelmi szál, a dualizmus idejében (1866 után) még a bukovinai románok is támogatták a Monarchia közös külpolitikájának magyar vezetésű oroszellenes csoportját. Míg ekkor még a cseheket a német-főbia, a szlovákokat pedig valamiféle messianisztikus érzés vezette az oroszok karjaiba.

Csupán tudomásul kell végre venni, hogy a lengyel diplomácia már hosszú évek óta stílszerűen szólva „más ligában focizik” s ebben lényegében konzekvens abban a tekintetben, hogy éppen milyen politikai oldal kezében a kormányrúd.

Az sem lényegtelen szempont, hogy e politikát, ha nem is könnyen és vitamentesen, de nyugati partnereink (személyesen a francia partnert emelném ki) hallgatólagosan, *de facto* jóváhagyták, a lengyeleknek sikerült beilleszteni a hallgatólagos érdekszférák rendszerébe.

Egy leendő, megújulni képes magyar diplomáciának tehát fel kell tenni ezt az alapvető kérdést: **Mennyire célja (egyáltalán célja-e, célja lehet-e) Magyarországnak a 21. században a lengyel középhatalmi céloknak kvázi alárendelődni?** A lengyel szándékoknak megfelelően „a lengyel diplomácia Sancho Panzájává” válni?

S e kérdés részeként elfogadni a lengyel vezető szerepet a V4 keretén belül is - már ha valamikor is cél lesz, lehet a V4 tényleges politikai megerősítése, tényleges működőképeségének biztosítása.

Fel tudjunk-e, egyáltalán érdemes-e felvállalni „a lengyel politika fegyverhordozójának” szerepét, kiszolgálva magyar szempontból legjobb esetben irreleváns, rosszabb esetben ellenérdekelt lengyel külpolitikai célokat.

Csupán azért, hogy « *viribus unitis* » egy duóban potensebb nemzetközi szerepet tölthessünk be? A dilemma nagyon hasonló Konrad Adenauer NSZK-kancellár dilemmájához az 1963-as Elysée szerződés előtt, azzal a lényeges különbséggel, hogy Magyarország szerény politikai potenciálja mellett még csak „gazdasági óriásnak” sem tekinthető.

E vonalvezetés továbbvitele esetén tehát mi a magyar alkupozíció? Mik a magyar prioritások, azaz mely területeken lenne képes a magyar diplomáciai

eredményekhez a lengyel „viszonzás” látványosan „alányúlni”, hozzátenni, miközben a magyar és a lengyel diplomácia alapvető céljai lényegesen eltérnek.

A lengyel külpolitikához való szorosabb felzárkózás, ne feledjük, szükségképpen a német és orosz viszony gyengülését-romlását eredményezné. Vállalható kompromisszum lehet-e a lengyel érdekek melletti felsorakozás egy szorosabb integráció, potensebb V4 kialakításának céljából is, valamint - nem mellékesen - a cseh és szlovák partner is hasonlóan gondolkodik-e?

Vagy az együttműködést más jelleggel inkább bilaterális keretek között célszerű tovább folytatni? Ez utóbbi esetében felmerül a nyugtalanító kérdés: vajon erre a lengyel fél ugyanannyira rá van-e szorulva, mint a magyar? A lengyelek aligha látnak Magyarországon adottságainál fogva potens szövetségest.

Lengyelország tehát komolyan vehető, saját kelet-európai stratégiával rendelkezik, melyet nem igen egyeztet más államokkal, abba beleszólást a V4 többi tagjának nem enged és mindenképpen vezető pozícióra törekszik.

Ennek jegyében **saját ízlése szerint alakítja az EU ezirányú programjait is**, s évtizedes tendenciákat tekintve kijelenthető, hogy hallgatólagosan elvárja, hogy ezeket lényegében Lengyelország irányíthassa.

Például az Európai Unió Keleti Partnerség programja tagjainak a kezdetektől fogva - az egyébként teljesen eltérő uniós szándékoktól eltérően - azt kommunikálta, hogy a KP tagság lényegében az uniós csatlakozás előszobájának tekinthető.

Azaz nem egy olyan konstrukció - tehetjük hozzá - melyet az Unió lényegében annak a feloldhatatlan dilemmának a kezelésére talált ki, hogy ezen államokkal a kapcsolatot stratégiai-gazdasági okok-

ból szorosabbra kellene fűzni, de lehetőleg úgy, hogy azért „soha” ne váljanak az Európai Unió tagjává.

Fent hivatkozott, 2011-es elemzésünkben már leírtuk, hogy *„A partnerség viszont több ország esetében is előre vetítené a csatlakozás esélyét, mint például Ukrajna esetében. E téren a svédek és a lengyelek rendszeres összetűzésbe keveredtek a külügyi biztossal, aki ellenezte ezen törekvéseket.”*

A Fekete-tengeri együttműködésben (2008-) szintén rész vevő **Ukrajna európai uniós tagságának kérdése tehát nem új keletű.** E „problémacsomag” valójában egy folyamat részeként már **lassan két évtizede jelen van az EU berkein belül.**

Mindez már az orosz-ukrán konfliktus előtt komoly feszültségeket okozott és ütközésbe került az orosz geopolitikai célokkal, nem beszélve arról, hogy a lengyel fél így nem elhanyagolandó szerepet játsz(hat)ott a vélt vagy valós, (ezen írásnak nem célja e kérdésben állást foglalni) orosz „félelmek és aggályok” felnagyításában, megnövelve ezzel az unió biztonsági kockázatait.

A lengyelek a weimari háromszög 1991 augusztusi létrehozásakor némi német-francia hátszelet is igyekeztek biztosítani törekvéseiknek. Maga a háromszög léte is újabb bizonyíték arra, hogy a „*special relationship*”-et ápolnak az európai politika német-francia tengelyével. A Weimari háromszög, bár politikailag egy laza (és nem túl sikeres) együttműködési keretnek tekinthető, de ismét csak eltérő geopolitikai-gazdasági célokkal rendelkezik, mint a V4.

Lengyelországban sokkal **zsigeribb az oroszellenesség**, mint Magyarországon. Ez ugyan történelmi okok miatt érthető, de már az orosz-ukrán háborút megelőzőleg is úgy tűnt, több estben túlhaladja a „józan ész” határait, gyakorlatilag zéró/minimális együttműködési hajlandósággal

(energiapolitikai, gazdasági téren) az oroszok felé – még békeidőben is.

A háború óta ez az „alaphelyzet” sajnálatosan csak tovább romlott. Magyar szempontból tehát feltehető a kérdés, hogy (természetesen majd az ukrán-orosz helyzet valamelyest szintű normalizálódása után) e lengyel szempontból bizonyos szintig érthető és akceptálható alap-attitűdnek szükséges-e bármiféle befolyást gyakorolnia a magyar diplomáciára?

Akár csupán szolidaritási szempontokból is, a magyar (cseh, szlovák) külpolitika (és esetleg ezen államok valamennyire összehangolt V4-politikájának) ezzel ellentétes céljaira?

További szempontként és a lengyel regionális hatalmi politika egyáltalán nem lebecsülendő pilléréként, nemzetközi támaszaként utalni kell arra a közhelyszerű tényre is, hogy a **lengyel-amerikai lobbis kiemelkedő jelentőségű** és az amerikai nagypolitikában is fontos szerepet játszik - szemben a magyarral. E megállapításnak természetesen nem célja a magyar diplomácia Egyesült Államokbeli teljesítményének lebecsülése, ettől még el kell ismerni: e téren is „más ligában focizunk”, a jelenlegi magyar diplomácia tevékenységének értékelése pedig szintén nem ezen írás feladata.

Az Egyesült Államok tehát sokkal jobban megmozdul(t) lengyel (biztonság)politikai törekvések mentén, mint mondjuk magyar érdekek terén. E speciális szövetség jelentős előnyökkel jár a lengyelek részére és természetesen kötelezettségekkel is például a hadiipari beszerések terén egyértelmű amerikai primátussal.

IV. Milyen alternatívák jelenthetnének Magyarország számára megoldást?

Mindenképpen kívánatos lenne, hogy a kelet-közép-európai - sajnos igen heterogén tömb, melyet a múlt terhei csak tovább súlyosbítanak - egységesen lépjen fel közös politikai célokért. De **ezen együttműködés nem lehet túlzottan szoros szövetség** sem, mert ismét ugyanolyan látványosan működésképtelenné válna, mint a V4, többek között a 2022 februári ukrajnai orosz intervenció megindulásakor.

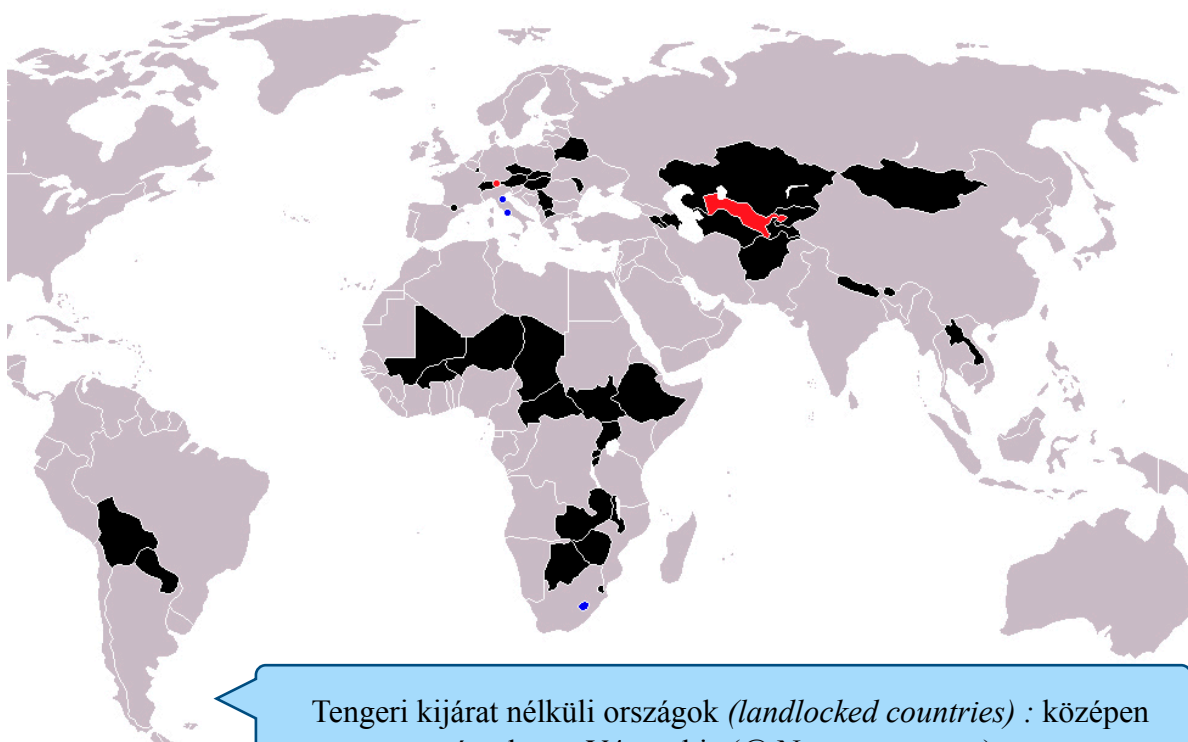
A V4 lehetséges politikai-gazdasági alternatívájaként sokkal szerencsésebb lenne egy (szorosabb) szlovén-magyar, illetve következő lépcsőben -horvát együttműködés elmélyítése. Az együttműködés mostani szintjét – a jelenlegi akut problémák tárgyalása nem feladata ezen írásnak – fenn kéne tartani természetesen Szlovákiával és Csehországgal is, de vizsgálni kéne annak lehetőségét, hogy egy lehetőleg potensebb osztrák részvételű fórumba (esetleg egy magasabb szintre emelt S3-ba) is jelentősebben bevonódjon Magyarország.

A vajdasági magyar kisebbség (vagy a „rossz nyelvek” szerint egyéb politikai tényezők) miatt a szerbekkel való túl szoros viszony kiépítése részben érthető, de súlyos külpolitikai hiba volt ezt a horvát kapcsolatok kárára tenni, illetve az **elmúlt évtizedek súlyos hibája, hogy a magyar-horvát kapcsolatokat hagytuk ennyire leromlani.**

A Magyarországtól délre eső térség felé való nyitásnál fontos, hogy a magyar diplomácia ne folyjon bele a nyugat-balkáni térséget máig megosztó konfliktusokba, törésvonalakba, ami Horvátország boszniai érintettségei miatt komoly kihívást jelent.

Itt jegyezzük meg, hogy a kereskedelmi-gazdasági kapcsolatok, folyosók interkonnexiós rendszerének figyelembevétele a térségben, e szakterületek szakértőinek bevonásával elengedhetlenül fontos egy új külügyi stratégia megszületéséhez.

Véleményünk szerint a külpolitikának és a külgazdaságnak kéz a kézben kellene

járnia, de nem a 2010 után bevezetett, nem túl sikeres (és részben már felül is vizsgált) minta szerint. Mely, megjegyezzük egyébként erősen hasonlított a szocialista érában „egyedül lehetséges”, valóban magyar érdekeket (és nem a szovjet kötelező közös álláspontot) képviselő külügyi aktivitásra.

Hanem - francia minta alapján - a **külkereskedelmet integráló külpolitika lenne célravezető a külkereskedelemre alapozott külpolitika helyett.**¹²

A szerbek kapcsán még megemlítendő, hogy az osztrák fél sokkal előttünk jár a Balkán területét megcélzó pénzügyi-gazdasági-politikai „behatolás”, kapcsolatépítés terén. Triviális, hogy korrekt kapcsolatokra és nem maffia jellegű, *ad hoc* kapcsolatépítésére gondolunk.

A kapcsolatokat a szakértők, kutatók, szakapparátus közös fórumain kell elmélyíteni és szorosabbra fogni, hogy a politika szintjén történő változások ne okozhassanak túlzott károkat, illetve ezek csak ideiglenes jellegűek legyenek.

A német-francia bilaterális kapcsolatok pedig arra tanítanak bennünket, hogy ne hanyagoljuk el, illetve ne tekintsünk legjobb esetben is harmadlagosnak a közös ipari programokban, közös ifjúsáspolitikában és ifjúsági programokban, diákcserekből stb. rejlő lehetőségeket a jövő bizalmi szálainak, baráti kapcsolatainak megalapozása szempontjából.

További súlyos terhe a magyar külpolitikának - mely téma kifejtése talán egy következő elemzés tárgya lehet – hogy Magyarország nem volt mind a mai napig képes bilaterális szinten egy időtálló, hamis érdekektől mentes **diplomáciai-politikai szövetséget kialakítani, a német-francia tandem mintá-**

jára, egy hasonló potenciált felvonultató országgal a térségünkben.

Az, hogy az új magyar kormánypart, a TISZA részéről egy esetleges szorosabb magyar-lengyel bilaterális szövetség kiépítése felmerült az minden-képpen üdvözlendő, miközben annak tekintetében, hogy mik lehetnek az esetleges buktatói, arra a fentiekben közvetetten szintén választ adtunk.

A szakirodalomban, külpolitikai diskurzusban továbbá arról is vita folyik, hogy mennyire éljük (újra) a szövetségi rendszerek korát. Szükség van-e egyáltalán e téren közép- és hosszú távra is gondolva, intézményesített, elmélyített együttműködési (esetleg integrációs) formák kialakítására, vagy az adott kihívásokra adott, rövidtávú *ad hoc* megoldások elegendőek, esetleg az ún. változó geometriájú (*variable geometry*) együttműködési fórumok a siker kulcsai korunk diplomáciában.

Jelen írás szerzője, bár nem tagadja utóbbiak szerepét sem, mégis az első megoldás mellett tenné le a garast.

¹² Ld. részleteiben Türke A. I.: Reflexiók a magyar külpolitika elemzői háttérének szerepéről „A rendszerváltás utáni magyar külpolitika elméleti megközelítésben” konferencián elhangzott előadás, 2021. nov. 11. Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Ludovika Campus) Elérhető: [Itt](#) (p. 6.)

V. A magyar diplomácia körei

Az új, javasolt politikai-gazdasági szövetség jegyében különösképpen, de azon felül is ideje lenne lefektetni a magyar diplomácia fontossági köreit is.

Módszertanilag a brit-francia mintát javaslom: Azon köröket (vagy ha jobban tetszik: piramist) melyek egyben prioritási sorrendet is alkotnak, s ütközések, vitás kérdések esetén világosan jelzik, hogy mely (belsőbb) körök kapnak elsőbbséget, melyek javára születik meg az adott döntés.

Ezek a körök fontossági sorrendben, egyre táguló rendszerben követik egymást. A struktúra a magyar diplomácia szempontjából mankókat és iránymutatást, nemzetközi partnereink számára pedig kiszámíthatóságot sugároz.

Esetünkben a magterület, Magyarország, a magyar állam területe az e területén élő népességgel. Ezt veszi körbe a Kárpáti-medencei térség; jellemzően a határon túli magyarok érdekei, védelme tartozik ebbe a körbe, a szomszédos államok szuverenitásának tiszteletben tartásával. A rendszerváltozást követően ezt a kört a külügyekhez szorosan kapcsolódó nemzetpolitika töltötte be, a 2006-ig fennálló, kvázi második külügyminisztériumként funkcionáló HTMH (Határon Túli Magyarok Hivatala) égisze alatt.

Ideális esetben ezek után kellene következnie egy (lehetőleg) szomszédos, közép-kelet-európai regionális partnerrel való hosszú távra tekintő, bilaterális-stratégiai együttműködésnek, a német-francia stratégiai partnerség mintájára.

Ez a szint sajnos mindmáig látványosan hiányzik, részben a magyar diplomácián kívül álló okok miatt is: ez esetben valóban „kettőn áll a vásár”.

Elvileg betölthetné ezt a szerepet egy magyar-lengyel szövetség, ha hasonló súlycsoportban lennének a lengyelekkel,

de egy regionális hatalommal egy kis ország bármennyire is igyekszik, nem képes valódi egyenrangú partnerséget kialakítani.

A tengeri kijárat, a szénhidrogén-ellátás területén alternatívat, illetve diverzifikációs lehetőséget jelentő Adriakőolajvezeték és részben a közös nagyrészt konfliktusmentes kapcsolatok múlt miatt **elsősorban Szlovéniával, másodsorban Horvátországgal lenne a leginkább szerencsés a bizalmi szálakat folyamatosan erősítve együtt-működni.**

De több opciót is meg lehetne vizsgálni és ennek megvitatására érdemes lenne egy szélesebb körű szakértői fórumot, vitát rendezni.

Sajnos hosszú évek óta e kapcsolatok (főleg a horvát) jelentős – de nem feloldhatatlan – konfliktusokkal terheltek. Biztató jel, hogy eddig az időnként felmerült kereskedelmi problémákat eddig is viszonylag hatékonyan sikerült megoldani. E téren tehát komoly kvázi úttörő munkára, bizalomépítésre lenne szükség, valamint nem elég mindig az éppen kormányon levő pártok közti együttműködés.

A kooperációt szélesebb körben, illetve mélyebben kellene megalapozni, hogy egy-egy kormányváltás lehetőleg ne írja felül azonnal a már elért eredményeket.

Szintén ideális esetben a következő lépcsőfoknak egy hatékony politikai-gazdasági közép-kelet-európai regionális együttműködési rendszernek - magyar viszonylatban ezt is magasabb együttműködési körök prioritása előzte meg eddig.

A fentiekben részletesen bemutattuk a V4 együttműködés problémáit. E fenti egymásba kapcsolódó rendszert egészítené ki egy (földrajzilag viszonylag távolabbi) potensebb (nyugat-)európai (uniós) országgal való stratégiai szövetség, mely szintén nem kérdőjeleződik meg akkor sem, ha az adott országban,

vagy Magyarországon politikai fordulat, kormányváltás következne be.

E partnerrel való szorosabb, folyamatos egyeztetések lennének szükségesek a számunkra kulcsfontosságú uniós (kül)politikai kérdésekben. E téren adja magát a magyar-német együttműködés, de Franciaországgal is minél szorosabb együttműködésre kellene törekedni. A szomszédos Horvátország pár éve már megtette ezt a lépést, amikor – a Rafale-beszerzéseken túl, illetve azok mellett - stratégiai partnerséget alakított ki Franciaországgal. A francia-német viszony kiélézése viszont szintén nem lehet cél.

Végül az Európai Unió, ezt követően a transzatlanti együttműködés szintje a NATO-szövetségekkel (Egyesült Államok, Kanada, Törökország) való szövetséges-szolidáris viszony bejáratott szintjei következnek egymás után.

E kollektív *policy maker*-ök szintjén Magyarországnak a „kerékkötő” és „trójai faló” szerepkörökből vissza kell kerülnie végre a lojális-kompromisszum-képes, olykor-olykor akár kezdeményező társdöntéshozói szerepkörbe.

Majd ezt követheti egyes, főként kereskedelmi-gazdasági-energetikai szempontból fontosabb ázsiai, afrikai országokkal (pl. Kína) való viszony.

Egy ilyen világos prioritáslista lefektetésével kérdésként sem merülhet fel, hogyan kell Magyarországnak döntenie például olyan szituációban amelyikben európai uniós és orosz érdekek kerülnek szembe egymással.

Nem győzzük hangsúlyozni a jövő magyar külpolitikája vezérelvének a megbízhatóság, és a (jó értelemben vett) kiszámíthatóság kellene, hogy váljon.

Konklúzió

A dualizmus idején Európa erősen átalakuló volt, új nemzet államok jöttek létre, a török birodalom összeomlott. A külpolitika céljainak viszonylagos állandósága mellett a gyorsan változó nemzetközi helyzet szintén változó, rövidtávú szövetségi konstrukciókat eredményezett.

A rendszerváltozás utáni évek hasonló töredezettséget eredményeztek, majd fokozatosan kialakult az új állami struktúra és egyre stabilabb külpolitikai doktrínák kialakítására nyílt lehetőség.

A szövetségszövetségi politikában mindazonáltal **nem lehet szemet hunyni a geopolitikai érdekek s azok történelmi dimenziói felett.** Geopolitikai szempontból ellenérdekeltek, egymással szükségképpen ellentétes, összeütköző, egymást kizáró célokért küzdő felek a pillanatnyi nemzetközi konstelláció hatására köthetnek rövid, vagy legfeljebb középtávon még funkcionáló *ad hoc* szövetségeket. Ilyen jelenleg az orosz-török együttműködési kényszer. Közép vagy hosszú távú külpolitikai doktrínát viszont nem lehet ilyen kapcsolatrendszerre alapozni.

Szintén nem szabad negligálnunk, hogy Magyarország komoly *know how*-t gyűjtött össze az évtizedek során a *soft-security* intézményes területein, melyeknek a világpolitikára kiható szerepének ismerete, bemutatása – ld. a magyar kezdeményező szerep a helsinki 3 kosár létrehozása körül: magyar javaslatra került be a kulturális kapcsolatok témaköre - Magyarországon például méltatlanul elhanyagolt. Az EBESZ fórumain szerzet tapasztalatokat sem kéne veszni hagyni.

Összefoglalóan elmondható, véleményünk szerint a V4-el kapcsolatos projekteket illetően több óvatosság lenne szükséges és az egész jelenlegi létezési formáját alaposan át kéne gondolni, felül kellene vizsgálni.

A V4 napjainkra lényegében már nem tölti be a szorosabb integráció kiscsoportos „kísérleti laboratóriumi” szerepét, mint ezt pl. a Benelux Unió (pl. vámunió, Schengen, a bolognai folyamat, az EUROPOL stb. kísérleti laboratóriuma) vagy a német-francia tengely betölti ill. betöltötte.

Jelen írás célja is az e téren való vita, közös gondolkodás megindítása, illetve továbbvitele.

Mit lenne érdemes megtartani a jelenlegi V4 konstrukcióból? A jelenlegi támogatási rendszereket (ellenőrzöttek) a multilaterális kulturális, gazdasági stb. programokat tovább lehetne vinni, de megvizsgálandó, hogy ezek számára a V4 marad-e a legmegfelelőbb keret és nem-e esetleg az interregionális vagy eurorégiós (pl. Kárpátok eurorégió) együttműködések keretei.

Amit viszont fel kéne adni az a következő: Úgy tekinteni a V4-re, mint egy egyre szorosabb, integratív, stratégiai jellegű politikai szövetségre, mely potens és komolyan vehető közös fórumként képes funkcionálni más (jellemzően nyugat-európai) politikai együttműködési fórumokkal szemben.

El lehet dönteni, hogy kidobunk még éveket, évtizedeket egy nem eleve nem hatékony és magyar a magyar érdekek szempontjából alig releváns együttműködési forma toldás-foldására, vagy nekiállunk egyrészt déli irányban egy hatékonyabb, szorosabb együttműködési keret-rendszert kidolgozni, illetve ahol már létezik ilyen keret (egy lazább, a centrumban) akkor ahhoz csatlakozni.

Jelen sorok írója szerint ugyanis komoly hiba arra számítani, hogy a visegrádi struktúrát valamikor is „viharálló”, ütőképes, közös diplomáciai eszközként lehet majd működtetni.

Javaslatok

Az elemzés által megfogalmazott lépések pontokba foglalva tehát a következők:

1. Francia-brit mintákat alapul véve javaslom felvázolni a magyar diplomácia köreit, működési-fontossági szintjeit.
2. A V4-re nem tekinteni tovább úgy, mint jelentős közös, kelet-közép-európai diplomáciai fórumra.
3. Egy olyan „V4 alternatívát” kellene felerősíteni, melyben az osztrák fél is benne van, de a lengyel regionális hatalom nem. Megvizsgálni az S3-hoz való csatlakozás lehetőségét.
4. A lengyelekkel új, (főként) bilaterális alapokon történő együttműködést kell elindítani.
5. Meg kell kezdeni a diskurzust, közös gondolkodást egy új, szorosabb és racionálisabb regionális szövetségi rendszer kialakítása céljából, felmérni egy Balkán-felé nyitó szövetség realitásának tervét Szlovénia, Horvátország részvételével.

Irodalomjegyzék

Békés Csaba: Magyar külpolitika a szovjet szövetségi rendszerben, 1968-1989. In: Gazdag Ferenc – Kiss J. László (szerk.): *Magyar külpolitika a 20. században*. Zrínyi, Bp. 2004.

Békés Csaba : Bevezető – A magyar külpolitika fő vonásai, 1945-1990, In : Horváth Sándor – Kecskés D. Gusztáv - Mitrovits Miklós (szerk.): *Magyarország külkapcsolatai (1945-1990)*. Bp. BTK-TTI 2021.

Diószegi István: *Az Osztrák-Magyar Monarchia külpolitikája (1867-1918)*. Bp., Vincze Kiadó, Bp. 2001.

Hóman Bálint : A Magyar Királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában. Nap, Bp., 2003. (Reprint 1921.)

Kiss J. László: A kádárizmustól az EU-tagságig: a magyar külpolitika metamorfózisa. In: Gazdag Ferenc – Kiss J. László (szerk.): *Magyar külpolitika a 20. században*. Zrínyi, Bp. 2004.

„Lesz jövője vagy csak történelme van a V4-nek?” Gál Mária interjúja Kovács Lászlóval, *Népszava*, 2015.11.13. https://nepszava.hu/1076119_lesz-jovoje-vagy-csak-tortenelme-van-a-v4-nek

Mitrovits Miklós: A magyar-lengyel kapcsolatok, 1945-1990. In: Horváth Sándor – Kecskés D. Gusztáv - Mitrovits Miklós (szerk.): *Magyarország külkapcsolatai (1945-1990)*. Bp. BTK-TTI 2021.

Németh László: *Sorskérdések*, Bp., Magvető, 1989.

Stanislaw Szczer: „Az 1335. évi visegrádi királyi találkozó”, *Aetas* (8), 1993. pp. 28-42.

Türke A. I.: Reflexiók a magyar külpolitika elemzői hátterének szerepéről „A rendszerváltás utáni magyar külpolitika elméleti megközelítésben” konferencián elhangzott előadás, 2021. nov. 11. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Ludovika Campus) Elérhető: [Itt](#)

A szerzőről :

Dr. habil. Türke András István a svájci Europa Varietas Intézet igazgatója, történész, politológus, biztonságpolitikai elemző, az Óbudai Egyetem Biztonságpolitikai Doktori Iskola Afrika Kutatóintézetének vezető kutatója

AZ EDDIG MEGJELENT EuVI ELEMZÉSEK LISTÁJA :

<http://www.europavarietas.org>*Türke András István***Integrációs törekvések frankofón Afrikában**

a függetlenné válástól napjainkig

2022.01.09. - EuVI Elemzések

*Türke András István***Emmanuel Macron elnök belpolitikájának három éves mérlege**

avagy a "kifulladt lendület"

2021.01.09. - EuVI Elemzések

*Türke András István***François Hollande elnöki periódusának belpolitikai mérlege**

avagy a francia "Puding" próbája az evés

2018.03.20. - EuVI Elemzések

(...)

*Nagy Marcell***A Nicaragua-csatorna kérdése***Kína látványberuházása a harmadik világban*

2015.04.05. - EuVI Elemzések VII./2

*Nagy Marcell***Kelet- és Délkelet-Ázsia biztonságpolitikai kilátásai***Kína fejlődésének konzekvenciái a térségben*

2015.01.25. - EuVI Elemzések VII./1

(...)

*Herczeg Adrienn***Azerbajdzsán gazdasági fejlődése***és a magyar-azeri kulturális és diplomáciai kapcsolatok alakulása*

2013.12.10. - EuVI Elemzések V./4

*Kludia Bognár***The European Union`s nuclear energy policy***The Game of « Rock-Paper-Scissor »*

15.11.2013. - EuVI Analyzes V./3

(...)

*Schlenker Ádám***A multikulturalizmus politikája és filozófiája**

2012.09.03. - EuVI Elemzések IV./4

*Orosz Zoltán***"Arab tavasz" Szíriában***A szír helyzet a nagyhatalmi egyensúly tükrében*

2012.06.14. - EuVI Elemzések IV./3

Golovics József

Sarkozy elnökségének összefoglalása a kampányban tett ígéretei tükrében

A francia elnök mérlege

2012.03.28. - EuVI Elemzések IV./2

Türke András István

Az új magyar alkotmány külpolitikai szemszögből

A magyar alkotmányozás rejtett csapdái és néhány nemzetközi példa

2012.01.04. - EuVI Elemzések IV./1

Türke András István

A Keleti Partnerség

A lengyel „nagyhatalmi politika” és az EU szomszédságpolitika kudarcának eredménye?

2011.11.30. - EuVI Elemzések III./4

Schlenker Ádám

Elitelméletek Kelet-Közép-Európában és Magyarországon

Az 1989-es rendszerváltás után

2011.10.21 EuVI Elemzések III./3

Türke András István

Szerbia az EU-integráció útján : tények a „kincstári optimizmus” mögött

Hogyan célszerű kezelnie a szerb kérdést a magyar uniós elnökségnek?

2011.01.27. - EuVI Elemzések III./2

Türke András István

Erős elnökséggel az erős Európáért (?)

2011.01.06. - EuVI Elemzések III./1

Türke András István (szerk.)

A szlovén elnökségtől a lengyel elnökségig

Szerzők : Bródy Anikó; Horbulák Zsolt; Kinga Torbicka; Dr. Türke András István Ph.D; Dr. Hosszú Hortenzia Ph.D; dr. Pusztai Dávid; Velich Katalin

2010.09.22. - EuVI Elemzések II./8

Türke András István

Lengyel külpolitika az elnökválasztás után

(Több mint stílusváltás?)

2010.07.21. - EuVI Elemzések II./7

Türke András István

Az új magyar külpolitika várható irányvonalai

Hungary is facing a value-oriented change

2010.05.27. - EuVI Elemzések II./6

Türke András István

Kína világpolitikai törekvései

2010.05.10. - EuVI Elemzések II./5

Türke András István

A Dakar Rally biztonsági kockázatai Afrikában

2010.04.25. - EuVI Elemzések II./4

Marton Péter - Türke András István

Nemzetközi szélsőséges politikai tendenciák

(Iszlám fundamentalizmus, szélsőséges mozgalmak Európában, Ázsiában, Dél-Amerikában)

2010.04.14. - EuVI Elemzések II./3

Türke András István

La restructuration de l'industrie militaire en Hongrie (1988-2010)

(A magyar védelmi ipar átstrukturálódása az EU közös védelmi iparának kialakulása tükrében)

2010.02.18. - EuVI Elemzések II./2

Türke András István

A szlovák államnyelv-törvény legújabb módosításai

Avagy hogyan tovább Knut Vollebaek főképviselő úr

2010.01.18. - EuVI Elemzések II./1

Türke András István

Franciaország és az EU bevándorlási problémái

Az immigráció probléma vagy gazdasági szükségszerűség?

2009.06.25. - EuVI Elemzések I./4

Türke András István

Kudarcra ítélt-e a Nabucco-projekt?

Az EU energiapolitikai lehetőségeiről világpolitikai perspektívában

2009.04.29. - EuVI Elemzések I./3

Türke András István

Franciaország reintegrációja a NATO katonai struktúrájába

« Ment is, meg nem is, köszönt is meg nem is, vitt ajándékot meg nem is »

2009.04.03. - EuVI Elemzések I./2

Türke András István

« Eco(il)logique » : a környezetvédelem, mint a válság megoldásának csodafegyvere (?)

Milyen valódi lépéseket kéne megtenni az EU-nak a válság kezelésére ?

2009.03.06. - EuVI Elemzések I./1

EUROPA VARIETAS INTÉZET

<http://www.europavarietas.org>

EuVI ELEMZÉSEK | ISSN : 2061-9812 | **Kiadó** : Europa Varietas Association – Rue de la Sionge
9 – 1630 Bulle, Svájc | **Felelős szerkesztő** : Dr. habil. Túrke András István | © 2009-2026
Megrendelés : [info\(kukac\)europavarietas\(pont\)org](mailto:info(kukac)europavarietas(pont)org)

© Minden jog fenntartva. Tilos a jelen kiadvány egészének vagy egyes részeinek, valamint formai elemeinek és illusztrációinak felhasználása, a kiadó előzetes engedélye nélkül.